

C Y R Q L A R Z

no. 80

Pracownia Komet i Meteorów Stowarzyszenie Astronomiczne
15 Stycznia 1995

PODSUMOWANIE DZIAŁALNOŚCI PKiM W 1994 ROKU

Koniec roku i święta to zwykle okres przemyśleń, podsumowań i planów na rok przyszły. Warto więc chyba spojrzeć w przeszłość i spróbować ocenić czym był dla nas rok 1994.

Pracownia przez ten okres zmieniała się dość poważnie. Przede wszystkim przybyło nam sporo nowych osób. Obecnie mamy już około 40 - 50 współpracowników. Dokładnej liczby niestety nie jestem w stanie podać. Przyczyną tego jest Regulamin PKiM, który mówi, że aby stać się członkiem PKiM trzeba wykonać obserwację astronomiczną i wyrazić chęć wstąpienia do Pracowni. Tymczasem część z Was wyraża chęć wstąpienia nie robi jednak obserwacji, druga część robi i przesyła obserwacje, nie pisze jednak ani słowem o wstąpieniu do PKiM, jeszcze inni np. prenumerują tylko *Cyrqlarz*. Postanowiliśmy więc choć częściowo wyjaśnić tą sytuację i w tym celu dołączamy do niniejszego *Cyrqlarza* ankietę. Wszystkich zainteresowanych współpracą z nami prosimy o jej wypełnienie i przesłanie na adres: Arkadiusz Olech, DS 2, ul. Żwirki i Wigury 95/97 p. 614, 02-089 Warszawa, nie później niż do końca lutego b.r. Będzie ona istotną wskazówką dla nas co do sposobu prowadzenia PKiM i wydawania *Cyrqlarza*.

Ponadto w roku 1994 odbyły się dwa seminaria PKiM. O ile pierwsze - lutowe można zaliczyć do udanych, ponieważ uczestniczyły w nim 22 osoby, które wysłuchały siedmiu referatów, wybrały nowy Zarząd i zmieniły Regulamin, to drugie, przede wszystkim pod względem frekwencji, zdecydowanie zawiodło nasze oczekiwania. Pomimo tego, że chęć uczestnictwa wyraziło ponad 20 osób, wzięło w nim udział tylko 13 osób z całej Polski. Byli to: Agnieszka Ancerowicz, Magdalena Bajtlik, Dominik Błacha, Piotr Grzywacz, Katarzyna Jankowska, Krzysztof Kaszewski, Janusz Kosinski, Małgorzata Mozoluk, Urszula Majewska, Arkadiusz Olech, Robert Olech, Maria Woźniak i Joanna Wyrwas. Seminarium to można jednak zaliczyć do udanych pod względem merytorycznym. Uczestnicy bardzo wysoko ocenili poziom i atrakcyjność wygłoszonych referatów. Nie bez znaczenia były tu na pewno zdolności dydaktyczne prelegentów, ale także i zainteresowanie uczestników. Każdy wykład bowiem kończył się sporą ilością pytań i dyskusją.

Pierwszego dnia wysłuchaliśmy Piotra Grzywacza, który opowiadał o związku roju Geminid z planetoidą Phaeton. Ten interesujący wykład zakończył się ożywioną dyskusją, w której czynny udział brał następny prelegent i znany badacz komet prof. Grzegorz Sitarski. Po zakończeniu dyskusji prof. Sitarski opowiedział nam o nowoczesnych badaniach ruchów komet prowadzonych obecnie w Centrum Badań Kosmicznych PAN. Co najciekawsze programy liczące orbity napisane przez pracowników tejże instytucji, uwzględniające wpływy wielu czynników, dają tak dobre rezultaty, że przewidywane położenia komet zgadzają się z rzeczywistymi z dokładnością lepszą niż 1 sekunda łuku.

Kolejny prelegent dr Krzysztof Ziolkowski opowiedział nam o pierwszych wynikach zderzenia komety Shoemaker-Levy 9 z Jowiszem. Wykład był urozmaicony ogromną ilością kolorowych slajdów pokazujących w szczegółach rozbłyski i plamy na powierzchni Jowisza. Ogrom zebranego materiału obserwacyjnego spowodował, że na wykładzie mogliśmy obejrzeć tylko małą część wykonanych zdjęć i opracowań.

Po przerwie obiadowej odbyła się dyskusja dotycząca głównie metod obserwacji, formularzy i sposobu ich opracowywania. Omówiona została także dotychczasowa współpraca z IMO, a dodatkowo poruszane były tematy przyszłości PKiM i jego formy. Z powodu małej frekwencji uczestnicy doszli jednak do wniosku, że jest ich zbyt mało by samodzielnie podejmować jakieś poważne decyzje. Przyjęto więc wniosek o dołączenie do któregoś z najbliższych *Cyrqlarzy* ankiety, co niniejszym czynimy. Ponadto zostały uregulowane sprawy pomiędzy założycielem PKiM J. Kosinkim i niżej podpisanym. Wydaje mi się, że dla dobra PKiM obie strony podjęły rozsądne decyzje.

Kolejny dzień seminarium zaczął się drugą serią referatów. Pierwszym prelegentem był prof. Józef Smak, który opowiadał na początku ogólnie o gwiazdach kataklizmicznych, koncentrując się potem na nowych

klasycznych i karłowatych, a później na zaćmieniach występujących w tych układach. Drugi wykładowca dr Andrzej Udalski mówił o dynamicznie rozwijającym się projekcie OGLE dotyczącym mikrosoczewkowania grawitacyjnego. Mimo tego, że jak na razie potencjalnych mikrosoczewek jest 12 (w tym jedna podwójna!), to już na podstawie częstości ich występowania można dojść do wniosku, że nasza Galaktyka ma poprzeczkę.

Ostatni referat seminarium wygłosił dr Krzysztof Jahn i mówił on o ciekawej z punktu widzenia miłośnika astronomii aktywności słonecznej. Omówione więc zostały jej wszystkie widoczne z Ziemi objawy. Ujrzelśmy dużą ilość przeżroczy, a także zostaliśmy zapoznani z angielskimi terminami dotyczącymi tworów na powierzchni Słońca.

Kończąc ten temat chciałbym już teraz zaprosić wszystkich na kolejne seminarium, które planujemy zrobić w stacji obserwacyjnej Obserwatorium Astronomicznego UW w Ostrowiku na początku lipca. Ponadto prosiłbym o poinformowanie mnie czy jest to odpowiedni termin, czy też lepiej byłoby wybrać inny.

Wróćmy jednak do pracy PKiM w roku 1994. Wykonaliśmy prawie 400 godzin obserwacji meteorów. Dużo to czy mało? Na pewno więcej niż w latach poprzednich. Z drugiej strony porównując to do wyników uzyskanych za granicą nie wyglądamy najlepiej. Patrząc na akcje Sekcji Obserwatorów Komet PTMA z ostatnich kilku lat, widać, że polscy miłośnicy astronomii są w stanie wykonać nawet 15 - 20 % obserwacji jaśniejszych komet zebranych z całego świata. Tymczasem patrząc na najbardziej udaną dla nas akcję Perseidy 1994 wychodzi, że nasze obserwacje to 2% ogólnoswiatowych. Chciałbym pozostawić to bez komentarza ale jakoś nie mogę powstrzymać się od narzekania. Przytoczę więc jeszcze kilka liczb. Biorąc pod uwagę te 40 - 50 osób współpracujących z PKiM, wychodzi, że średnio w ciągu roku jeden obserwator wykonuje mniej niż 10 godzin obserwacji. Dużo to czy mało? Zamaist odpowiedzi przykład. Niejaki J. Brausch - amerykański miłośnik astronomii, obserwując maksimum Orionid w 1993 roku w ciągu dwóch nocy zrobił 13 godzin obserwacji i zaobserwował ponad 200 meteorów. Mniej więcej tyle samo ile w ciągu ponad miesiąca zaobserwowało 13 polskich obserwatorów w 1990 roku (jedynym z którego dało się napisać opracowanie Orionid - vide *Astronomia Amatorska* 1/92).

W narzekaniach posunę się jeszcze dalej. Jak napisałem na początku tego tekstu koniec roku to czas wspomnień. W związku z tym z przyjemnością przypominałem sobie nasze pierwsze próby zrobienia czegoś konkretnego na potrzeby polskiej astronomii amatorskiej. Pierwszy krok to biuletyn *Sirius* wydawany przez obecną redakcję *Cyrqlarza*, wspomaganą przez R. Ćwiernię i A. Wiśniewskiego. Upadł on po ukazaniu się jednego numeru. Powód - brak zainteresowania, zarówno ze strony kupujących jak i potencjalnych autorów artykułów. Nie wydaje mi się, że była to kwestia ceny, bo był bardzo tani, ani słabego poziomu merytorycznego, bowiem zawierał on artykuły pisane przez miłośników astronomii poruszające ciekawą i nurtującą ich tematykę.

Druga próba - biuletyn *Phobos* wydawany przez R. Szaja i L. Łopackiego upada po wydaniu dwóch numerów. Powód ten sam - brak zainteresowania.

Mówi się do trzech razy sztuka, niestety nie w Polsce. Trzecia próba - spory kwartalnik astronomiczny *Astronomia Amatorska* wydawany na przełomie 1991 i 1992 roku przez J. Kosinskiego i niżej podpisanego mimo ciekawych artykułów dotyczących obserwacji, fotografii astronomicznej, sprzętu obserwacyjnego, seminariów itp. upada po wydaniu dwóch numerów. Nasz ówczesny humor dość dobrze oddają słowa wstępniaka do ostatniego numeru napisane przez J. Kosinskiego.

"Na wiadomość o pojawieniu się *AA* zareagowało kilkanaście osób, a stałą prenumeratą zainteresowanych jest... 6 osób. Za wysoka cena? Nieciekawa treść? Chyba nie. Jest to ogólny stan Polski i Polaków - własne sprawy, własne "zainteresowania". Tak. Większość miłośników astronomii w naszym kraju jeśli nawet coś robi, to chowa to głęboko w szufladzie. A potwierdzają ten stan rzeczy nieliczne grupy skupione wokół sekcji PTMA i PKiM - wobec znacznych ilości osób deklarujących się jako "astronomowie amatorzy".

Te przemyślenia prowadzą ku ostatnim zdaniom: nie będzie *AA* bo nikt nie chce jej czytać. Nie będziemy prezentować dorobku miłośników astronomii, bo go nie ma. Nie będziemy... i tyle."

Od momentu napisania tych gorzkich słów minęły prawie trzy lata. Czy coś się zmieniło? Wydaje mi się, że nie dużo. Nie chcę tu obrazić żadnego z aktywnych obserwatorów, bo kilku takich na szczęście mamy i jeśli któryś z nich poczuł się urażony to z góry przepraszam. Odnoszę jednak wrażenie, że jest w PKiM kilka osób, na których uczestnictwie w naszych pracach zależy mi bardziej niż im samym. Jeśli się myślę bardzo proszę mnie poprawić, ankieta jest ku temu doskonałą okazją.

Na koniec jeszcze jedno pytanie. Czy dzisiaj znalazłyby się osoby zainteresowane prenumeratą kwartalnika w stylu *Astronomii Amatorskiej*, którego roczna prenumerata kosztowałaby około 10 - 15 nowych zł?

Wszystkich chętnych do zabrania swojego głosu na łamach *Cyrqlarza* i nie tylko, proszę o listy. Boję się jednak, że będzie ich znów symboliczna ilość. Ponownie posłużę się przykładem. W 1994 roku ogłosiliśmy, że jest możliwość pracy teoretycznej tzn. tłumaczenia z angielskiego ciekawych artykułów na temat komet i meteorów. Zareagowały dwie (!!!) osoby. W tym jedna poprosiła o przesłanie **najkrótszego** (!!!) artykułu. Gdy odpowiedziałem, że wszystkie są dosyć długie i mają podobną objętość, osoba ta zrezygnowała. Tak więc na placu boju pozostał jedynie Piotr Grzywacz. Efekty jego pracy mogliśmy podziwiać w *Cyrqlarzu* no. 77 i słuchać na seminarium.

Żeby na narzekaniach nie kończyć, warto jeszcze napisać coś dobrego o naszej pracy w 1994 roku. Na pewno pozytywnym jej aspektem było nawiązanie współpracy z International Meteor Organization, wprowadzenie nowych formularzy i zdobycie nowych materiałów obserwacyjnych. Niestety niskromnie mogę stwierdzić, że nie jest to zasługa wielu członków PKiM.

Teraz już na prawdę kończąc, chciałbym mocno i serdecznie życzyć wszystkim by Nowy 1995 Rok był dużo, dużo lepszy od minionego. I to pod wszelkimi względami - obserwacyjnymi również.

Arkadiusz Olech

PRENUMERATA CYRQLARZA NA I PÓŁROCZE 1994 ROKU

Wszystkim spóźnialskim przypominam o opłaceniu prenumeraty *Cyrqlarza* na I półrocze 1995 roku. Kosztuje ona 5 nowych złotych. Wpłaty należy kierować pod adres: Arkadiusz Olech, ul. Żwirki i Wigury 11/34, 83-000 Pruszcz Gd.

LEONIDY, GEMINIDY I KWADRANTYDY

Obserwatorzy zachodnioeuropejscy donieśli o wysokiej aktywności Leonid w momencie 94.11.18,2 ± 0.4 UT. Wstępne szacowania dają wartość ZHR ≈ 100.

Podobną aktywnością popisały się Geminidy, których maksimum wystąpiło nad ranem 14 grudnia.

Natomiast jeszcze bardziej popisały się Kwadrantydy dając w godzinach 2.00 - 3.00 UT 4 stycznia ZHR dochodzące nawet do 150 !

Jak na razie nie wpłynęły do nas żadne obserwacje tych rojów wykonane w Polsce. Czyżby nikt ich nie obserwował?

SEKCJA OBSERWATORÓW KOMET

Wznawia swoją działalność Sekcja Obserwatorów Komet PTMA. Związane jest to jednak ze zmianą jej siedziby i koordynatorów. Tak więc od października 1994 roku siedzibą SOK PTMA jest Oddział Krakowski PTMA, ul. Św. Tomasza 30/8, Kraków, a nowymi koordynatorami są Janusz Płeszka i Tomasz Ścieżor. Życzymy powodzenia!

DANE DO OBSERWACJI

Roje zimowo - wiosenne

Nazwa Roju	Wspólrz. radiantu	Okres Aktywn.	Maksimum	N/h maks.
Virginidy	patrz poniżej	01.02 - 30.05	wiele	5
Delta Leonidy	10 ^h 36 ^m +19°	05.02 - 19.03	15.02	3
Aurigidy lutowe	05 ^h 00 ^m +42°	08.02 - 12.02	09.02	3
Hydrydy	08 ^h 48 ^m +06°	21.02 - 24.02	b.m.	3
Bootydy marcowe	14 ^h 42 ^m +10°	marzec	10.03	3

Wspólrzędne radiantu Virginid

03.02 $\alpha = 10^h 36^m$ $\delta = +15^\circ$, 13.02 $\alpha = 11^h 08^m$ $\delta = +09^\circ$, 23.02 $\alpha = 11^h 36^m$ $\delta = +05^\circ$, 05.03
 $\alpha = 12^h 08^m$ $\delta = +01^\circ$, 15.03 $\alpha = 12^h 36^m$ $\delta = -02^\circ$, 25.03 $\alpha = 13^h 00^m$ $\delta = -04^\circ$, 04.04
 $\alpha = 13^h 20^m$ $\delta = -06^\circ$, 14.04 $\alpha = 13^h 36^m$ $\delta = -08^\circ$, 24.04 $\alpha = 13^h 52^m$ $\delta = -09^\circ$, 04.05
 $\alpha = 14^h 04^m$ $\delta = -11^\circ$, 14.05 $\alpha = 14^h 16^m$ $\delta = -12^\circ$, 24.05 $\alpha = 14^h 28^m$ $\delta = -13^\circ$.

ANKIETA

Poniżej podajemy pytania do Ankiety PKiM. Swoje odpowiedzi na 23 pytania prosimy przesyłać na oddzielnych kartkach nie później niż do końca lutego b.r. na adres: Arkadiusz Olech, DS 2, ul. Żwirki i Wigury 95/97 p. 614, 02-089 Warszawa.

Wszystkie osoby (nawet te, które miały tylko symboliczny kontakt z PKiM) prosimy o wyraźne sprecyzowanie, czy chcą nadal działać w PKiM i jakie są ich oczekiwania w stosunku do Pracowni.

Pytania

01. Imię i nazwisko,
02. Data i miejsce urodzenia.
03. Adres
04. Wykształcenie (podstawowe, średnie, wyższe).
05. Zawód wykonywany.
06. Jaka dziedzina astronomii interesuje Cię najbardziej?
07. Przynależność do innych klubów i stowarzyszeń astronomicznych.
08. Od jak dawna współpracujesz z PKiM?
09. Od jak dawna prenumerujesz *Cyrqlarz*?
10. Jaki jest według Ciebie poziom merytoryczny i graficzny *Cyrqlarza*?
11. Jakiej tematyki jest w *Cyrqlarzu* za dużo, za mało?
12. Czy kupował(a)byś *Cyrqlarz* gdyby miał on większą objętość ale był przez to droższy?
13. Co byś zmienił(a) będąc redaktorem *Cyrqlarza*?
14. Czy jesteś zainteresowana(y) dalszą współpracą z PKiM?
15. Czy chciał(a)byś zostać członkiem PKiM?
16. Co zmienił(a)byś w PKiM?
17. Czy odpowiada Ci obecny Regulamin PKiM, czy też lepszy byłby obszrny Statut?
18. Czy odpowiada Ci obecna forma PKiM (luźne stowarzyszenie), czy też wolał(a)byś zarejestrować je (co pociąga za sobą zebranie wszystkich członków PKiM, wybranie komitetu założycielskiego, złożenie podania do sądu wraz ze Statutem i uiszczenie opłaty skrabowej) lub włączyć je pod PTMA?
19. Czy Walne Zgromadzenie PKiM, a przez to i wybory Zarządu powinny odbywać się co dwa lata, czy częściej?
20. Czy jesteś zainteresowana(y) uczestnictwem w Seminariach PKiM i jaki ich termin i miejsce odpowiadałoby Ci najbardziej?
21. Jak często powinny odbywać się Seminarium PKiM?
22. Jest możliwość zaprenumerowania anglojęzycznego czasomisma dotyczącego meteorów WGN wydawanego przez International Meteor Organization. Roczna prenumerata kosztuje 18 USD. Czy był(a)byś w stanie zapłacić o około 15 tys. starych złotych więcej za prenumeratę *Cyrqlarza* by potem pieniądze te przeznaczyć na WGN?
23. Inne sprawy o których chciał(a)byś napisać.

C Y R Q L A R Z - miesięczny biuletyn Pracowni Komet i Meteorów

Redagują: Arkadiusz Olech i Przemysław Woźniak.

Adres redakcji: (stały) Arkadiusz Olech, ul. Żwirki i Wigury 11/34, 83-000 Pruszcz Gd., tel. (0-58) 82-20-91.

W czasie roku akademickiego: Arkadiusz Olech, DS 2, ul. Żwirki i Wigury 95/97 p. 614, 02-089 Warszawa.

e-mail: olech@antares.astro.uw.edu.pl lub olech@camk.edu.pl
